

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология және әлем тілдері факультетінің «6D020500 – «Филология» мамандығының докторанты Керимова Санияның философия ғылымдарының (PhD) докторы дәрежесін алу үшін дайындалған **«Мәдениаралық қатысымның лингвистикалық аспектілері»** атты диссертациялық жұмысына
Отандық кеңесші

ПІКІРІ

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың филология және әлем тілдері факультетінің «6D020500 – «Филология» мамандығының докторанты Керимова Санияның философия ғылымдарының (PhD) докторы дәрежесін алу үшін ұсынылған «Мәдениаралық қатысымның лингвистикалық аспектілері» атты диссертациясы мәдениаралық қатысымның лингвистикалық аспектілерінің теориялық негіздерін айқындауға бағытталған.

XXI ғасырда әлемдегі түрлі ел, халық, ұлттар арасындағы саяси және экономикалық, сондай-ақ, мәдени байланыстар мықты дамыды. Бұл, әрине, жаһандану үдерісінің де ықпалы екендігінің әсері.

Қазақстан тәуелсіздің алғаннан бері қазір әлемнің түкпір-түкпірінен түрлі байланыс жасау мақсатымен ағылған шетелдік адамдар күннен күнге көбейіп келеді. Бұлардың арасында қарапайым жұмыс іздеушілер, туристерден бастап, мемлекет қайраткерлеріне дейін әлеуметтік топты құраған өзге тілді, өзге мәдениет өкілдері бар.

Мәдениаралық қатысым қызметі қазақтар үшін өткен ғасырдан да басталған деуге болады. «Перецеленцы» деп аталған орыс тілділер қазақ жеріне қоныстана бастағанда-ақ, қазіргі билингвизмнің негіздері сол кезден қалана бастағаны тарихтан белгілі. Ал оларға тіл үйрету, мәдени қарым-қатынас мәселелері тек заңды түрде Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін ғана жүзеге асырыла бастады.

Міне, осы кезде мәдениаралық қатысым әрекеттері белгілі бір теориялық ұстанымдарға, ғылыми тұжырымдар мен басты қағидаттарға сүйенген методологиялық негіз қажеттігі айқын болды. Алайда қалыптасқан тәжірибенің аздығы осы уақытқа дейін мәдени коммуникацияның жүйелі түрде ғылыми зерттеу нысанына айналмауының себебі деуге болады.

Бұл ретте зерттеу жұмысының өзектілігі аталған олқылықтың орнын толтыру мақсатында «Мәдениаралық қатысымның лингвистикалық аспектілері» алғаш рет қазақ тіл білімінде сөз етілуімен ерекшеленеді. Зерттеу нысаны мен қолданатын әдістерге байланысты мәдениаралық қатысымды әлеуметтік, психологиялық, лингвистикалық бағыттар деп бөлетіні белгілі. Қазақ зерттеушілері, мәселен, философтар, мәдениеттанушылар тарапынан мәдениаралық қатысымға қатысты бірдекілі қорғалған диссертациялар бар. Ал лингвистикалық аспектілері туралы жазылған ғылыми жұмыстар тым аз, мақсатты түрде зерттеу нысанына

айналмаған. Сондықтан докторант Керимова Санияның аталған жұмысының максатына қарай, ғылыми міндеттері жан-жақты белгіленген.

Атап айтқанда, мәдениаралық қатысым дискурсын этно-әлеуметтік және этномәдени аспектілерде зерттеу және менталдық лингвистиканың ерекшеліктерін анықтау; Өзге елдің мәдениетін қабылдаушылар үшін аударма мәселелеріне қатысты аударудағы фондық білім ерекшеліктерін беру тәсілдеріне талдау жасау; Өзге тілді дәрісханаларда мәдениаралық қатысымды қалыптастыратын тілдік бірліктерді ұлт мәдениетімен байланыстыра оқытудың тәсілдерін жетілдіру жолдарын анықтау; Бұхаралық ақпарат құралдарында мәдени «диалогтын» қалыптасу ерекшеліктерін талдау; мәдениаралық қатысым жағдайындағы шетел азаматтарының қазақстандық этномәдени реалийлерді қабылдауын ассоциациялық тәжірибе арқылы зерттеу.

Диссертант еңбегінің құнды жақтарының бірі ретінде 1-тарауда диссертацияның тақырыбына қатысты теориялық өзегін әлемдік аса құнды зерттеулерді қарастырып, терең әрі жан-жақты ғылыми мағлұматтарды жүйелі талдап, мәдениаралық қатысымның лингвистикалық ерекшеліктері туралы жаһандық пікірлермен таныстыруын айта кеткен жөн. Мәселен, оның мәдениаралық қатысымның заманауи ғылыми бағыт екендігін жүйелі теориялық ізденістермен дәлелдеуі сондай-ақ, пәннің қалыптасуы және даму тарихын, әдістемелік негіздерін айқындауы жұмыстың ғылыми мазмұнын айқындай түседі.

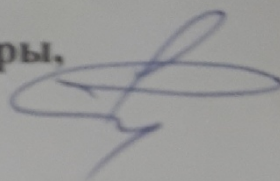
Тіл біліміндегі жаңа ғылыми бағыттар аясында қарастырылған «Мәдениаралық қатысымның лингвомәдени және лингвокогнитивтік негіздері» деген 2- тарауда сөз болып отырған лингвистикалық аспектілердің негізгі тұғырларын қазақ пен өзге ұлттар арасындағы қатысымда көрініс табатын менталдық ерекшеліктер тұрғысынан талдаған. Әр тарауша соңында берілген тұжырымдары дәлелді және ғылыми қағидаттары талассыз, дау туғызбайды.

Тілдік сана әр ұлтта әлем бейнесін қабылдауындағы өзіндік ерекшеліктермен қалыптасады. Сондықтан мәдениаралық қатысымда тілдік сананың этномәдени сипаты түрлі жағдаяттағы дискурста назар аудартады. Бұл диссертацияның 3-тарауында ассоциациялық тәжірибе арқылы қатысым нәтижелерін талдауынан көрінеді. Әр ұлттың этномәдени ерекшеліктерін шынайы үлгіде байқау тек осындай ассоциациялық сауалнама жауаптары және этностеоретиптердің қалыптасуы арқылы көрсетеді.

Ізденуші Керимова Санияның «Мәдениаралық қатысымның лингвистикалық аспектілері» атты диссертациялық жұмысы ғылыми жұмысқа қойылатын талаптарға сай, техникалық талаптар толық сақталған. Жоғарыда аталғандарды ескере отырып, 6D020500 – «Филология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Керимова Санияның «Мәдениаралық қатысымның лингвистикалық аспектілері» атты диссертациялық жұмысы ғылыми аппараты дұрыс, ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті тарапынан ғылыми талаптарға сәйкес, мәдениаралық қатысымның

лингвистикалық аспектілерінің теориялық негіздерін айқындауға, қолданбалы жақтарын жетілдіруіне үлес қосатын толық аяқталған зерттеу деп танылып, диссертациялық кеңесте қорғауға дайын деп бағалаймын.

Отандық кеңесші,
ал-Фараби атындағы ҚазҰУ профессоры,
филол. ғ. д.

К. Смағұлова

РАСТАЙМЫН

ал-Фараби атындағы ҚазҰУ Ғылым және білім басқармасының директоры

ЗАВЕРЯЮ

Начальник управления подготовки и повышения квалификации научных кадров КазНУ им. ал-Фараби

РЕ. Кудайбергенова

